

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an 3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$ an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an 4 frcs. 50 cm.

Fóca apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a doua óra 6 cr., a treia óra 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóca să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V.

Blaş 12 Ianuariu 1895.

Numérul 2.

În pragul anului nou.

Din pragul anului nou bine este, să aruncăm o privire asupra anului 1894, ce stă înaintea noastră ca o carte deschisă, pentru ca să putem combina, ce ne aşteptă şi ce trebuie să facem în anul 1895.

Anul trecut ne prezentă momente de mare însemnătate istorică pentru Români. Procesul Memorandului din Maiu şi Conferinţa naţională din Novembre dovedesc până la evidentă, că conştiinţa naţională a străbătut în toate paturile societăţii românesce. Toţi Românii simţesc una în ceea ce privesc idealul nostru politic şi toţi Românii au manifestat, că gata sunt a-şi vorsa şi sângele la timp oportun pentru realizarea aceluia ideal. Conducătorii nostri politici, cari au putut să constateze acest adevăr în faţa redutei Cluşului şi în casa societăţii din Sibiu, numai atunci vor fi la înălţimea chemării lor frumoase, dacă la ocaziune bine venită vor aci folosi pentru emanciparea noastră politică forţa morală şi materială neresistibilă, manifestată de poporul român în decursul anului expirat.

Nu mai puţin s'a manifestat puterea de viaţă a Românului din Ungaria şi Transilvania şi pe alte terene ale vieţii publice.

În faţa legii celei nouă despre regularea salarierelor învăţălorescei, prin care guvernul a voit, să dea o lovitură de mórte celor mai multe şcole române,

poporul nostru, mai virtos acolo, unde a avut conducători harnici şi înţelepţi, nu-şi pregetă a aduce jertfe materiale, pe cari mulţi nu le sperău. Periculul, ce ameninţa cultura noastră naţională în comunele locuite de români greco-catolici şi de români greco-orientali, îi făcu şi pe unii şi pe alţii, să-şi deschidă ochii şi să afe o cale potrivită, pe care — fără sacrificarea intereselor lor confesionale — să pótă mântui cu puteri unite şcola română şi prin ea cultura noastră naţională.

În Blaş, de unde de un véc şi jumătate luminează tot mai intensiv farul culturii noastre românesce, basate pe principiile nestrămutate ale creştinismului adevărat, putem constata în decursul anului expirat un progres foarte îmbucurătoriu. Şcola superioară de fetiţe, care treptat cu dezvoltarea inteligenţei bărbătesce din societatea noastră voesce a ridica şi nivelul cultural al sexului femeesc, este deja gata, deşi numai cu bani împrumutaţi s'a putut zidi. Gimnasiul cel nou, care ne aduce în poziţiunea plăcută de a pute deschide clase paralele pentru întreg gimnasiul inferior, este aproape terminat. Ca înse acest gimnasiu să fie în totă privinţa asigurat, avem încă lipsă de sprijinul némului românesc, de óre ce colecta iniţiată în anul expirat abia a fost în stare a acoperi jumătate din spesele zidirii. Sperăm înse, că simţul de graţitudine faţă cu cel mai vechiu institut cultural românesc din patria noastră va îndemna şi

pe aceia, cari încă nu s'au asociat la colecta amintită, să concurgă cu obolul lor spre un scop atât de nobil şi sfint.

Paralel cu progresul pe terenul cultural a mers şi progresul pe terenul strict bisericesc. În decursul anului expirat am putut constata cu bucurie, că în diaristica noastră cestiunile delicate de religiune şi biserică se tractează cu mai mult tact, şi cu deosebire ne-am bucurat vedând, că ideile religiöse se lámuresc şi devin tot mai corecte şi mai apropiate de spiritul adevăratului creştinism. Pe educaţiunea religiosomorală a poporului s'a pus mai mare pond. Chiar şi partidul naţional român a păşit cu energie în conferinţa ultimă în contra ideilor falsului liberalism, care subsapă principiile fundamentale ale creştinismului, ceea ce ne dovedesce, că şi conducătorii nostri politici au trebuit să ţină cont de sentimentul religios al poporului nostru. Ca succes mai însemnat pe terenul bisericesc însemnăm denumirea episcopului Victor Mihályi de Mitropolit pe scaunul arhieresc de Alba-Iulia, ilustrat de 10 vrednici antecesori. Evenimentul acesta ne dovedesce, că chiar şi în mijlocul asupririlor, ce le îndurăm pe toate terenurile, încă putem ajunge la rezultate dorite, dacă toţi lucrăm inspiraţi numai de binele bisericii şi al naţiunii.

Faţă cu progresele făcute pe terenul naţional, cultural şi bisericesc, cu durere trebuie să constatăm, că în luptele pentru drepturile némului nostru

Feuilleton.

Lumea reclamelor.

Când aştepti după tren, şi de multa aşteptare te cuprinde plictisala, neavând în câtrău te puî şi cetesci şir de şir toate anunţurile afişate pe pereţii salei de aşteptare.

A. Îţi recomandă maşinile cele mai practice de semănat, de secerat, de îmblătit şcl. şcl. B. te asigură, că champagne şi cognac mai veritabil, mai buu şi cu toate aceste mai ieftin ca la ei nu capeţi pe întreg rotogolul pământului. Şi ca să nu cutezi a te îndoi, îţi înşiră deci de esopişii, de unde a primit premiul, medalii şi diplome. C. insistă, ca numai dela dînsul să-ţi procuri teă şi rum, căci nimepi în lume nu are atât de escelente. Cu preţ moderat, de nu-ţi vine a crede, te prevede pe anul întreg. Se aproprie iérna, ér iérna o sară plăcută fără un ceaiu delicios nici nu se póte închipi. Folosesc-te deci de ocaziune şi-ţi procură cât mai în grabă.

Şi ca să-ţi trecă vremea, cetesci deci şi sute de aceste, şi pe urma ta vin alţii,

deci, sute şi miî, şi dacă nu chiar fiecare, cel puţin ai treilea al patrălea tot îşi preumblă ochii asupra lor, şi cel puţin al treilea al patrălea tot le cetesce. Şi cotindu-le e natural, ca unele să ţi-se întipărescă în minte şi să ţi-se reîmprospeteze, când ţi-se ivesc lipse asemeni.

Gările nu sunt singurele localuri cupuşite cu anunţuri. Localurile oficiilor postale, ale oficiilor telegrafice şi telefonice, staţiunile tramvayelor şi năilor, toate, toate sunt pline de afişuri. Şi mai ales într'un oraş de ceva samă nu faci un paş, fără să te împedeci de deci şi sute de anunţuri şi afişuri. Aici întâlnesci un afiş uşblător în chip de hamal îmbrăcat în anunţuri, ori un tramvay acoperit formal cu fel de fel de reclame, colo dai de un stîlp ori de un părete plin plinuţ cu oferte de mărfuri care de care mai bune şi mai ieftine. Dar apoi inseratele şi reclamele din pianurile de călătorii, din călindare şi mai ales din diare! La diare de nu jumătate, dar a treia parte de bună samă, sunt inserate. Şi spun, că în Anglia şi America nu se îndestulesc, să umple partea dinapoi, ci vrând, să te siléscă, să le cetesci, ţi-le pun la jumătatea şi altele chiar la începutul foii. Şi sunt foî, unde articlii şi nouătăile sunt virtute

printre anunţuri, ca cercând după acelea să fi silit a le ceti şi pe acestea.

Une ori se plătesc sume ne mai audite pentru astfel de inserate. Se dice, că o societate din Londra a promis Angliei milioane, numai să pótă tipări pe dosul marcelor postale anunţuri. Marcele trec prin miî şi milioane de mână, şi când vei să le lipesci, îţi caută să le întorci şi să veđi anunţul, ér vedându-l de atâtea ori îţi vine póte pofta, să si cumperi.

Dar toate reclamele de până acuma, ori cât ar fi unele de interesante şi de ademenitoare, român departe înapoia reclamelor afişate pe — nuori.

Cum? Reclame afişate pe nuori?

Pe nuori da, firesce că pe nuori.

Vorbe! Nu se póte! E cu neputinţă! Aşa am cređut şi eu la început, dar am fost silit, să-mi schimb părerea.

Ori cât de necređut s'ar páre feiul acesta de reclame, ei e fapt, ér dinaintea unui fapt nu ai încărău, trebuie să-ţi plecî capul.

Te miri, ce gânduri resar în mintea altor ómeai? Mie bună óra în veci nu m'ar fi plesnit prin minte gândul, să scriu reclame despre mărfuri de vindare, şi ca o lume întregă să le vadă deodată, reclamele să le

nicî într'un an nu ni-s'au cerut atâtea victime ca în anul expirat. Nicî odată boltile temnițelor n'au resunat de atâtea gemete românesce. Și deși din punctul acesta de vedere am puté dice, că anul 1894 a fost un an de generală durere și jale națională, totuși simțim și o dulce mângăere vedēnd, că tot mai tare crește numărul acelor, cari sunt gata a-și jertfi tóte pentru emanciparea politică a poporului nostru.

Ce ascunde în sinul său anul 1895, abia se póte prevedé. Este înse probabil, că sistemul de guvernare de până acum față cu popórele nemagiare anevoe se va puté schimba. Și în anul viitorii se va considera magiarizarea de unicul mijloc pentru consolidarea statului nostru. Și în anul ce vine vom auzi glasuri de ministri, cari se fălesc cu neexecutarea legilor priincioase existenței și desvoltării naționale a popórelor nemagiare. Și în anul 1895 vor proclama șovinistii de cea mai frumoasă virtute patriotică lăpédarea de ném și de lege. Și în anul 1895 se vor preamări ideile lui Kossuth, care a detronat familia domnitóre, și se va ținé încătușat partidul național român, credincios Domnitoriului și patriei comune. În direcțiunea acésta s'a creat un curent prea puternic, de cât să-i mai pótá resista ministrii, ce vor urma în fruntea țării.

În contra acestui sistem nefericit de guvernare grea luptă trebuie să susținem și în anul 1895. Trebuie înainte de tóte să facem, să străbată în tótá lumea civilizată, în tóte cercurile hotărîtoare ale monarhiei austro-ungare, și mai virtos la Tronul Monarhului convingerea adevérată, că luptele politice ale Românilor nu sunt îndreptate nicî în contra întregității Ungariei, nicî în contra Magiarilor și cu atât mai puțin în contra altor popóre conlocuitoare, cari au aceeași sórte cu noi.

Mai departe trebuie nesmintit să se restabiléscă unitatea în conducerea politice românesce. Regretabilele diver-

gențe, dispute seci și patimi violente, cari au ieșit la ivélá după conferența din Novembre 1894, trebuie să încete cât mai curēnd în fața situațiunii de tot grele, ce s'a creat partidului național prin volnicia ministrului Hieronymi de tristă amintire. Ținuta politică, ce ni-se va prescrie, în urma cointelegerilor frătesci, din partea conducătorilor nostri politici, să o îmbrățișăm fără rezervă și cu tótá însuflețirea, de care este capabil sufletul nostru românesc. Să desvoltăm și înmulțim instituțiunile noastre culturale românesce. Să luminăm poporul asupra datorințelor sale creștinesce și românesce față cu legile așa numite bisericesci, ca nu cumva descreștinarea și desnaționalizarea urmărită de acelea legi să prindă rădăcină în sanctuariul familiei române. Fiecare Român să fie pėtruns de adevérul, că în fața lui Dumneđeș sfintul, care pe toți ne va judeca, numai aceea căsătorie este validă ori invalidă, care se închie ori se desface în fața bisericii și după legile sfintei biserici.

Dacă vom lupta pe calea acésta pentru biserică, școlă și ném, în anul 1895 vom face cel puțin un paș cătră triumful cauzei noastre. Cu aceste simțeminte dorim cetitorilor nostri *ană nouă fericit*.

Epistola pastorală comună a Episcopatului catolic din Ungaria a apărut în 6 a c. Ea numai conciliantă nu se póte numi și așa dară nu este concipiată așa, pe cum ar fi dorit liberalii cei dela putere. Organizații catolicilor într'un partid politic parlamentar nu numai că nu i-se împotrivesce pastorală acésta, ci diș contră ea provócă pe preoți și pe credincioși la luptă împotriva politice bisericesci inaugurate din partea liberalilor.

„Aducēndu-vé aminte de aceea,” dice pastorală, „că voi ați primit misiunea de a servi altarelor lui Christos, și nu de a plăcé ómenilor, vestiți credința bisericii, fără considerare omenéscă, fără témă de greutate, și învetați poporul încredințat grijii vóstre

păstoreci, ce consună cu credința și cu preceptele bisericii, ce se împotrivesce acestora, și-i admoniați, ca între tóte schimbările lucrurilor, între tóte împrejurările, chiar și între cele mai grele, să-și mărturiséscă neînfricată credința, pe cum se cuvine creștinilor, și să-și întocmésăcă întregă viața după credința acésta, în ascultarea cea mai gata la împlinirea față cu tóte admoniările bisericii și a capului ei. Aduceți-vé aminte, venerabili preoți și iubiti fi, și credincioși vostri încă să-și aducă aminte de fidelitatea, ce ați juruit-o lui Christos, când în sfintul botez ați fost spelați, în sfinta confirmațiune ați fost unși cu sfintul mir. Acésta juruință aveți să o împliniți cu statornicie neînvinșă. *Asta va să dică*, pe cum admoniéază s. Ciprian, *a fi mărturisitori, asta va să dică a fi martiră al lui Christos*, pentru a păzi cuvintului lui întru tóte statornicie inviolabilă și neclintită. De aceea trebuie, ca voi, venerabili frați și fi, și credincioși vostri, cari purtați flamura crucii pe fruntea vóstră, întăriți prin esemplul și auctoritatea noastră să îmbrățișați curajoși și inimoși cauza sfintei noastre religii și să o apărați atât în viața privată cât și în cea publică. *Întrebuințați deci, uniți cu noi*, pe cari ne-a pus Dumneđeș vóu de conducători, și în trista noastră stare de acum tóte cele ce legea dumneđeșcă și omenéscă oferese și concede, pentru ca să se păstreze căsătorii creștine onóra, ce-i compete, și drepturile sfintei noastre biserici și sfintei noastre religii.”

Cuvintele acestea, ori cum ar cerca o interpretare preocupată și tendențioasă a le îmblândi sensul și a le frange acul, totuși cuprind aprobarea mișcării elementare a catolicilor din Ungaria și provocarea la continuarea acestei mișcări.

Și nicî că se putea altcum. Ori câte au fost greșile, cari episcopatul catolic din Ungaria le-a comis mai înainte condus de deferință prea mare față cu puternicii țilei ori de aspirațiunile egoiste ale unor singuratici din membrii lui, în fața marelui pericol, în care a ajuns biserică în timpul mai nou, glasul acelor episcopi, cari pentru cauza lui Dumneđeș, asupra căreia dau năvală fiil ómenilor, sunt gata la ori ce jertfă, totuși a

anin de nuori, sau de mai vrei, să le tipăresc pe nuori.

Ar fi greu, să spun, în capul cui a răsarit întâia órá gândul acesta îndrăsnéș. Atâta e fapt, că folosirea nuorilor pentru reclame e încă numai în fașe, și încercările, din cari a rezultat, au avut scopuri cu mult mai înalte decât îmbogățirea cutărei societăți ori firme.

Încercările acestea sunt vechi și aveau de țintă, să facă cu puțință comunicațiunea între năile de pe largul mării și de altă parte între năi și țermuri. Dacă năile primejdute ar puté să telegrafeze, să trimită scrii stațiunilor de pe țermuri ori altor năi de pe luciul mării, multe primejdii și nefericiri ar puté să se înlătore, multe vieți, multe averi ar puté să se scăpe.

Pentru depărtări mai mici semnele de lumină date dela țermuri s'au dovedit folositoare, la depărtări mari înse lumina nu ajunge, fiindcă față mării nu e plană, ci strîmbată, rotundioară. Dar ceea ce nu póte lumina directă, s'a dovedit, că póte lumina îndreptată asupra unui nuor și aruncată de acolo mai departe, așa numita lumină reflectată. Spre acest scop un reflector anume potrivit adună ziua razele sórelui, ér nóptea razele unei lampe electrice cu arc voltaic

și le aruncă asupra nuorului, ér nuorul le trimite mai departe.

Încercările de felul acesta abia în anii din urmă au dus la rezultat multămitor. Anume în an. 1890 a succes năilor englese *Orion* și *Espoir* a întreținé legătură telegrafică în depărtare de 100 kilometri de olaltă. Orion era în portul dela Singapur, *Espoir* pe marea deschisă la distanță de 100 kilometri. Lumina lampe electrice a fost proiectată de pe Orion pe nuor, și nuorul a reflectat-o spre *Espoir* și prin semne analóge cu ale telegrafului sistemul Morse a succes, să se comunice cuvinte și propoziții întregi.

S'au mai făcut experimente asemenea de pe faruri, și s'a constatat, că în nóptile nuoróse reflectorul póte trimite lumina la năi binisor depărtate. La 1893 admiralul angles W. Hunt Grubb a făcut experimente cu o lampă electrică de 100.000 de lumini și a constatat, că la depărtare de 90 kilometri cu cea mai mare ușurință și precisiune se pot distinge semnele date prin mijlocirea reflectorului.

Pe baza acestor experimente s'a construit reflectorul de proiecțiune dela espoșiția din Chicago. Reflectorul era aședat pe palatul artelor și manufacturilor, și în sėriile nuoróse totdeuna scria pe nuori, câte persoane au vizitat espoșiția în decursul țilei.

După închieria espoșiției reflectorul a fost dus în New-York și instalat pentru reclame. În fiecare sară nuoróasă proiectéază el pe nuori fel de fel de anunțuri, fel de fel de reclame hazlii, când neilustrate când ilustrate, înveselind sute și miil de spectatori și făcēnd serviciul la alți deci și sute de comercianți și întreprindători.

Anul trecut în lunile de vară era vorbă, să se instaleze și în Paris un reflector pentru reclame. Se póte, că pe când scriu șirele acestea, reflectorul-reclam funcționéază deja de mult spre distragerea publicului și spre folosul ómenilor de afaceri.

Aparatul destinat, să tipărescă reclamele pe nuori, e compus dintr'o lampă electrică și dintr'o oglindă metalică, așa numitul reflector. Literele și imaginile, ce vrem să le proiectăm pe nuor, se taie în carton și se aședă înaintea linții.

Totul saménă cu un fel de laternă magică, și dacă totuși e deosebire, deosebirea e, că în loc de a arunca imaginea pe un pãrete ori pe o pãnzătură, reclamele se proiectéază sus pe nuori.

Aparatul e întocmit și pentru nuorii mișcați de vint. Nu ai, decât să învriți aparatul cu destulă potrivire, ca reclamele să rămână nemiscate pe nuorii mișcați de vint.

Se dice, că și în sėriile zenine încă ar

trebuie să aprindă și în inimile celor mai lăsați focul iubirii și însuflețirii pentru cauza aceasta. Și chiar și dacă n'ar fi așa, episcopatul în fața mișcării elementare a laicimii catolice totuși ar fi trebuit vrând nevrând să se pronunțe și pronunțându-se să se silască a nu rămâne înapoia laicimii catolice în ce privește zelul casei Domnului.

Er noi ce vom să facem vădându-ne în fața unei mișcări așa de însuflețite, ce are de scop și mântuirea noastră de rele nespuse de mari? Până acum mai puteam să ne scusăm cu aceea, că rezultatul mișcării catolicilor este încă foarte problematic, așa de problematic, cât ar fi lucru riscat a le da lor mâna, mână de ajutoriu și de alianță. Dar acum o scusă ca aceasta nu mai este îndreptățită. Vedem, cum cei dela putere se svitrolesc în dilema, în carea au ajuns. De executarea legilor bisericesci-politice deja sancționate se tem a se apuca, după căderea rușinoasă a aceluși cabinet, care a făurit legile acelea, ei nu sunt în stare a forma alt cabinet, care să-și poată promite traiu mai îndelungat, érá de alegeri noué se îngrozesc ca de foc.

Și ei și au cuvinte de a se teme. Au semănat vint, și vor secera vifor, și viforul acela sigur îi va mătura din poziția lor. Dar ca partidul popular nu numai să ajungă la sdruncinarea liberalismului, ci să-și creeze cu o cale și o rolă hotărâtoare și conducătoare în politica țării, asta afirmă în partea cea mai mare dela ajutoriu nostru bine organizat. Oferi-vom óre acest ajutoriu partidului popular, care deși nu ne promite încă munți de aur, totuși ne promite cel puțin atâtă, că va inaugura o politică pătrunsă de spiritul dragostii și dreptății creștinesci? Ori dóră vom lăsa, să mörögă lucrurile, pe cum au mers și până acum: să declarăm, că observăm pasivitatea, dar într'aceea să lăsăm, ca poporul să ni-se demoralizeze mănându-se la alegeri, pentru ca el acolo să voteze fără de nici o convingere așa, pe cum îi dictéză corteșii guvernului liberal?

De repețite ori am declarat, că noi nu voim să spargem solidaritatea. Dar când e vorbă, să mântuim interesele cele mai sfinte ale unui popor creștin, interesele credinței,

puté să se anine reclame în aer, făcând nuori de fum ori nuori adevérați din vapori de apă și proiectând asupra lor lumina reflectorului. Ce e drept, pe nuori măestriți reclamele ar fi mai costisitoare, dar ar și atrage mai multă lume doritoare, să vadă măestrelor reclame pe nuori măestriți.

Ori cât de departe am fi ajuns pe terenul reclamelor, prea se póte, să fim încă numai la început.

Prea se póte, să ajungem vremuri, ca încălțămintele și vesmintele, ce vei sta să-ți le cumperi, să fie pline cu anunțuri și reclame, ori și mai bine dis, să-ți se oferéscă pe preț de nimica ori chiar în cinste îmbrăcăminte și încălțăminte acoperite cu reclame.

Prea se póte, să ajungem vremuri, ca în lipsă de salar ori venit de ajuns să leaí asuprá-ți îndatorirea de a purta pe pălărie câteva reclame, și astfel cei lipsiți ori neldestuliți cu venitele sale să se facă agenți-reclam ai cutărei firme ori ai cutărei companii ori societăți.

Prea se póte, ca în venitor întâlnindu-se prietin cu prietin, cunoscut cu cunoscut, în loc să se mai întrebe de sănătate, în semn de prietinie să-și cetéscă imprumutat reclamele, ce le pórtă pe pălării și halne, și de rémas bun să cerce a afla, a cărui firmă plătesce mai bine.

E foarte cu putință, că într'un venitor

ni-se pare, că în solidaritate deplină ar trebui să mai lăsăm din neabaterea ambițioasă dela calea, carea, după ce am pornit odată pe ea, acum ne rușinăm a o părăsi, deși vedem, că urmându-o n'am ajuns la nici un rezultat practic.

Revista bisericescă.

Roma.

În Roma a început a se forma o reuniune cu scopul de a întemeia acolo o universitate catolică cu patru facultăți. Mai ales nobilimea înaltă și femeile credincioase din clasa inteligentă desvóltă zel mare întru realizarea acestui scop foarte bun.

Austria.

Reuniunea catolică populară din Austria superioară, carea are ca la 30,000 de membri și deprinde înfrință foarte mare și în afacerile politice și sociale ale arhiducatului, Dumineca trecută și-a serbat Iubileul de 25 ani dela înființarea sa. La adunarea festivă Dr. Ebenhoch, actualul președinte al reuniunii, a schițat într'o cuvintare puternică activitatea de până acum a reuniunii, ér canonicul Danner a arétat scopurile, pe cari are reuniunea să se siléscă a le ajunge pe viitoriu. Luní a fost liturgie solemnă celebrată de episcopul din Linz, ér conțiunea ocașională a rostit-o Iesuitul Abel.

Elveția.

În Elveția încă se cunoșce bine-cuvintarea, ce o aduce poporului căsătoria civilă. În anul 1893 s'au pornit acolo 1058 procese de divorț, un număr nespuse de mare, dacă avem în vedere, că republica asta are numai 3 milioane de locuitori. Caracteristic este aceea, că aprópe tóte procesele acestea, anume cam 90% s'au pornit în cantónele, în cari majoritatea populațiunii este protestantă, pe când în cantónele catolice pe locuitori îi împedecă simțul religios dela pornirea astorfel de procese scandalóse. Așa în cantónele catolice Wallis, Uri și Obwalden în an. 1893 nu s'a sevărșit înainte forurilor

destul de apropiat proprietarii de case își vor esarenda păreții de cătră stradă pentru anunțuri și reclame, și vrând să-ți cumperi casă vei măsura cu multă grije, câți metri pătrați fac păreții, ce dau în stradă. Asemenea să se esarendeze trotarul stradelor, ca să nu poți face un paș, fără să calci pe vre un reclam.

Lumea întregă va fi plină de reclame. Jos pământul acoperit cu reclame, jur împrejur arbori, case, animale cuvintătoare și necuvintătoare îmbrăcate în reclame, sus pe cer nuorii împodobiți cu fel de fel de anunțuri alarmante.

De o camdată nuorii nu-și au stăpân, și în dragă voe poți așișa pe ei ori ce reclame; dar nu vor întârđia să-și capete stăpân, și apoi să veđi procese și afaceri grase pentru advocați, procese cu ridicata pentru dreptul de proprietate asupra cutărui nuor, procese pentru dreptul de a face nuori măestriți în timp de senin și alte procese nenumărate.

Aceste puține vor ajunge, să indice, la câte de tóte ne putem aștepta încă și noi cei de acum, și cu atât mai virtos urmașii nostri. De va merge lumea pe calea apucată, — și tóte semnele arată, că va merge, — lucrurile, ce vi-le-am povestit, sunt numai o umbră palidă a celor ce vor să fie.

civile nici un singur cas de divorț, pe când singur numai în cantonul protestant Zürich s'au sevărșit în acel an nu mai puține de 168 divorțuri. Înzadar, religiunea catolică își dovedesce în tóte raporturile sociale puterea sa nobilitătoare și sfințitoare.

Revista politică.

Afaceri interne.

Resolvirea crizei de cabinet încă nu a succes. Dar din caosul probabilităților celor multe se ved totuși conturile viitorului sistem de guvernare. Nu mai suferé inđoelă, că de o cam dată rămâne la putere sistemul cel vechiu al liberalilor.

Numai o schimbare de persoane se póte aștepta deci de o cam dată în Ungaria, érá sistemul va fi tot cel vechiu, adevérat că nu pe deplin, de óre ce noul guvern va fi în unele puncte cu ceva mai puțin radical, dar programul, care va avé să-l esecuteze cabinetul Héderváry sau ori care va fi el, este întrú tóte identic cu cel al cabinetului Wekerle.

Multă vreme nu se acia, dacă c. Khuen-Héderváry va primi misiunea de a forma noul cabinet, ori dóră misiunea acesta va fi a lui b. Bánffy Dezsó. Acum încă nu a urmat însărcinarea formală a lui Héderváry cu formarea cabinetului, dar așa se vede, că Maiestatea Sa i-a împărțășit, că pe el doresce să-l vadă în fruntea afacerilor țării. El inse e aplicat a primi însărcinarea acesta numai sub anumite condițiuni. A voit anume, ca viitorului cabinet, pe care-l va forma el, să-i asigure óre care stabilitate și spre ajungerea acestui scop să-i asigure înainte de tóte spriginul partidului guvernamental de până acum și întărirea acestui partid prin o fusiune cu partidul național de sub conducerea lui Apponyi. Héderváry a întrunit deci în 9 a c. pe corifeii partidului guvernamental Wekerle, Szilágyi, Tisza Kálmán, Csáky, Bánffy, Szilávy, Széll și Darányi la o conferință. Ei i-au declarat, că partidul lor îl va sprigini, dar când Héderváry a cerut, ca partidul guvernamental să-l plenipotențeze, ca să începă și să continue cu partidul național tractative cu scopul unei fusiuni, ei s'au pronunțat, că la fusiunea cu partidul național se învoesc numai așa, dacă partidul lor nu va trebui să facă nici o concesie, ér celalalt partid să renunțe la tóte diferențele, ce există între el și între cel guvernamental. După rezultatul acesta al conferinței se pare, că Héderváry nu va primi misiunea de a forma noul cabinet, de óre ce el în singurul sprigin al partidului guvernamental nu vede destulă garanță pentru stabilitatea noului cabinet.

Altcum majoritatea partidului guvernamental este pentru fusiune. Așa spune „Hazánk“. „Massa partidului,“ dice acest diar, „astăđi este în clar cu aceea, că candidatul regelui este c. Khuen-Héderváry, ér acesta doresce, să formeze cabinet numai pe lângă garanța fusiunii. În alte combinațiuni póte să-l mâne pe banul numai necesitatea extremă. În cas contrar ar ajunge în primul plan persoana lui br. Bánffy cu un cabinet pitic și de scurtă viață. Experimentelor

unui astfel de guvern politicesc neputincios elementele mai curajoase ale partidului nu vor să espună țara, și până acum deja 18 inși au declarat, că în cazul unui astfel de cabinet de tranziție asemenea vor ieși din partidul liberal. Ieșirea acésta va băga apoi gróză în întreg guvernul, și sórtea tristă a cabinetului Bánffy ar fi în scurtă vreme căderea rușinosă, necunoscută în viața noastră parlamentară. — Față cu acésta c. Khuen-Héderváry, dacă lea asupra-și formarea cabinetului, va avé în buzunariu încuviințarea regescă pentru disolvarea dietei și facerea de alegeri noué, ceea ce Bánffy la nici un cas nu o ar căpéta. Asta partidul liberal o scie bine. Și chiar și dacă clica Tiszaistă din interesul egoist al rămănerii la putere ar mâna țara în lupta uriașe a unei alegeri fără de fusiune, elementele treze ale partidului guvernamental în interesul națiunii se feresc de aceste lupte stricacióse.

Deja s'a și început secesiunea aceea. Deputatul Úrményi Bernát a dat de scire președintelui partidului liberal, că iese din acest partid.

După ce a declarat Héderváry Maiestatii Sale, că nu póte să primescă misiunea de a forma noul cabinet, Maiestatea Sa a chemat la sine pe Széll Kálmán. Acesta după audiență s'a dus la clubul liberalilor și acolo s'a consultat cu membrii cabinetului dimisionat și cu alți corifei de al partidului asupra situației. Se crede, că acum i-a sosit lui rîndul, să cerce, dacă-i va succede a rezolvi crisa. Despre Bánffy Dezső se dice acum, că n'ar avé prospecte de a primi misiunea de a forma noul cabinet, de óre ce Maiestatea Sa ar fi primit informațiunea, că denumirea faimosului fișpan de odinórá al comitatului Solnoc-Dobáca de ministru-președinte ar prduce iritare încă și mai mare în naționalități.

Crisa continuă încă și acum, și nu se scie de loc, când și cum se va sfârși. Senzație a făcut broșura deputatului guvernamental Busbach „Ceî din urmă cincî ani“. Autorul arată, că întrégă politica bisericescă a guvernului de până acum a fost o comedie. În tóamna an. 1892 partidul liberal a deșteptat politica acésta numai cu scopul de a trânti pe c. Szápáry Gyula și de a cerca, dacă e cu puțință în Ungaria o politică bisericescă. Așa dară nu dorința poporului, nici voința Monarchului, ci intrigî personale și pofta ușuratică de a face experimente au provocat politica acésta și au produs ferbere în țara întrégă.

Rusia.

Se anunță, că țarul Nicolae II are de gând, să cheme în luna acésta de noú la Petersburg delegațiunile din imperiul rusesc, cari au fost la înmormintarea țarului Alesandru III. Țarul vo-esce, să întrebe pe membrii acestor delegațiuni despre stările și dorințele poporului din singuraticele guverne și să primescă dela cei mai aleși dintre acești delegați propoziții referitoare la dezvoltarea industriei, agriculturii, comunicației și altor mijloce pentru îmbunătățirea raporturilor poporului. Deputația polonă din Varșovia se dice, că încă

va merge la Petersburg cu dorințele deja formulate ale poporului polon. Polonii au dorințe religioase, naționale și sociale. Ei doresc deplina libertate de a mărturisi și deprinde credința catolică și abrogarea măsurilor de controlă, cari se aplică față cu preoții catolici. Ei doresc reintroducerea limbii polone în școlile populare și admiterea acestei limbi pe lângă cea rusescă în școlile medii și superioare, în justiție și administrație. Oficialii și învățătorii de origine polonă să se aplice mai ales în Polonia și nu ca până acum numai în lăuntru Rusiei. Ei doresc mai departe demolirea censurii pe terenul științelor și artilor. În privință socială doresc ei școli industriale și agricole, pe cum și aplicarea a tot felul de mijloce, prin cari să se desvólte bunăstarea poporului.

În fruntea direcției, carea are de gând, să introducă reforme, se dice, că stă tinera țarină. Dar în zilele din urmă a început a se svoni, că Polonii s'au înșelat, de óre ce în Petersburg érá începe a căștiga teren direcția antipolonă.

Asia.

În zilele din urmă s'a anunțat, că între China și Iaponia s'au început tratativele cu scopul de a închia pace. Acum scirea acésta se rectifică într'acolo, că China a trimis un mijlocitoriu de pace, dar până când se vor începe tratativele, până atunci Iaponiesii vor fi intrat deja în Peking, de óre ce se crede, că ei nu vor înceta cu răboirea, până nu-și vor fi ajuns acest scop, cu care dintru început s'a vędut, că au început campania împotriva Chineșilor.

Correspondințe.

De pe Muréș, Decembre 1894.

Onorată Redacțiune!

În o țară ca și a noastră eminenta agricolă, în carea principalele venite se trag din prețul ródelor pămîntului, ce se cultivă și grijece, omul de inimă, care trăi numai așa póte, dacă vede și pe deaprópele său multămit și în bună stare, se întristeză la vederea rămănerii înderépt întru folosirea mijlocelor celor nenumérate, ce ađt știința ni-le supeditéză chiar și pe terenul la noi Români negies, dar fórte însemnat al agriculturii. Ignoranța împreunată cu descurajul provenit din sărăcie ne fac, să ținem morțiș la datinile eredite dela antecesori, și dacă nimica nu ultăm, de altă parte nici nu învătăm nimica.

În primul loc școlile agronomice proprii, pe cum și diarele economice ar puté fórte mult ajuta la înaintarea bunei stări a noastre materiale. În lipsa lor înse aceea devine dependentă numai dela bunăvoința unor ómeni mai bine situați și mai luminați. Între a noastre stări rămase înderéptul altora mult bine s'ar puté face și multă lumină s'ar revérsa și prin esemplul încurajatoriu, cu care s'ar puté premerge în economiile înființande de model române pe moșiile fondurilor și corporațiunilor morale, ce le avem în archidiecea noastră. Căci aci lipsa de inteligență și de bani nu pot servi de scusă. Nu se póte presupune, că ne-ar lipsi ómeni pricepuți și aplicabili, saú aceia nu s'ar puté forma în scurtă vreme. Érá téma de lipsa banilor e

și mai puțin îndreptățită. Bani, cari s'ar eloca în instruirea economică a moșilor, sigur și-ar aduce procentele sale bune, pe cum și-le aduc ei și pe airia, unde se pórtă atare economie.

Dorul de a învăța dela al tēi te face, să spu, ce gând te pasce, și cum al voi între împrejurările date să se ajute mulți din némul tēu. Ar trebui mai întâi, ca să se ajungă și alte scopuri afară de cel al căștigului sigur mai mare, să se schimbe modul economisării de până acuma și să se înlocuésă prin altul mai practic. La tótă întâmplarea economisarea prin esarendarea dominiilor, în cari nu încap totdeuna român, ar trebui să înceteze ca una, ce e în contradicere cu chipul de gândire al tuturor economilor români, și ar trebui să se dea preferință economisării domestice prin administratori responsabili unui consiliu de direcțiune cu locuința în centru, dară compus și din membri esteri.

Nici nu trebuie să mergem departe, ci să căutăm numai la modalitatea administrării bunurilor fundamentale a statului romano-catolic ardelean. Căci dacă acestora după multe probe făcute nu li-s'ar renta, nu se înțelege, pentru ce chiar în ástan au preluat dominiul dela Almaș în administrare domestică, cu tóte că arendatori s'ar fi aflat la el.

În modul acesta s'ar eschide străinii dela arendarea bunurilor fundamentale, și s'ar susținé familii de Români. Căci dacă în locurile mai espuse și mai vederóse Românii nu e în stare a susținé astăzi concurența cu străinii, ar fi de dorit a-l susținé pe moșii românesci și a cresce astfel o clasă tare de ómeni onești, cari vor sci da pept și vor învăța și pe alții, cum să se lupte cu ochi de șerpe față de străinii, cari ne exploatează locurile.

Se atrage atențiunea celor competenți — spre ilustrare — la economia arendatorului din B. Sân-Miclăuș. Nici se póte exploata un loc mai tare ca prin cultura trifoiului în măsură nefertată de mare. Căci până la 8 ani aceea-și plantă pe acela-și loc nu se mai face, ér acum se trage venit neproportionat cu prețul arinđii. Despre cazul cu B. Sân-Miclăușul grăesc, pentru că m'am convins despre el cu ochii mei. Tot asemenea aud, că se deterioréză și dominiul dela Bucerdea.

Anunțul de esarendare din nrul 48 al „Unirii“ referitoriu la dominiul basilitan din Cenade m'a îndemnat la scrierea celor de mai la deal. Acum esarendarea acésta s'a întâmplat și de o cam dată nu se mai póte schimba. Dar pe viitoriu modesta mea părere este, ca să nu dicem pe hârtie și cu vorba una, și alta să facem în viața reală și practică.

Sciú, că idea mea nu e nouă nu numai în lume, ci nici în Blaș. S'a început și în Blaș încercarea cu economisarea domestică a dominiilor, în Sâncel la dominiul seminariului clerical, în Cenade și în Vidraseu la dominiile fundațiunii Șulufane și pe timpul vacanței scaunului mitropolitan chiar la dominiul mitropolitan din Blaș. Eú nu înțeleg, pentru ce nu se continuă în aceea-și direcțiune? Am și eú esperința mea proprie și mai învăț și din esperința altora, și învățatura, ce mi-am căștigat-o până acuma în direcțiunea acésta, este, că pe lângă economisarea domestică pămîntul aduce venit cu mult mai mare decât pe lângă esarendare, dacă economisarea

domestică se face pe lângă o controlare rațională și severă.

Cred, că celor ce sunt în fruntea afacerilor arhiepiscopiei noastre, nu se cauză supărare prin aceea, că eu ori altul își publică reflexiunile sale asupra unor cauze de interes public, numai să se facă acesta cu intențiunea curată de a promova binele public. Eu cu intențiunea acesta am scris și-rele acestea.

Primiți salutări frățești dela

I

La cestiunea noastră.

Ministrul de interne a edat sub nrul pres. 9—1895 următoarea ordinațiune:

Prin ordinațiunea mea datată din 16 Iunie 1894 nrul pres. 321 am oprit activitatea așa numitului partid național românesc, care a susținut. Călcarea acestei opriri pe baza art. XL §. 1 din 1879 prin ordinațiunea mea datată din 7 Decembrie 1894 nrul pres. 1488 am calificat-o de *transgresiune*. Așa dară ori cine, care lea parte la adunări cororâșpundătoare direcției numitului partid ori la convocarea astorfel de adunări, — în sensul art. XL §. 16 din 1879 și pe baza acestei ordinațiuni a mele se va pedepsi cu închisoare până la 15 zile și cu amendă până la 100 fl. Când în sensul art. XL §. 9 din 1879 public prin această ordinațiunile acestea ale mele, totodată observ, că cu privire la termenul, în care au ele să între în vigoare, este hotărâtoriu acum citatul articol de lege.

Budapesta 6 Ianuarie 1895.

Hieronimi m. p.

Colecta pentru gimnaziul din Blăș.

Suma din urul 1. fl. 20704.42

2. Din *Hădats* dela:

Biserica gr. cat.	1.—
Basilii Fărcașan preot . . .	1.—
Iacob Bodea	—10
Vasile Bodea	—10
Nastasia Bodea	—10
Varvara Bonda	—10
Precup Bonda	—08
Vasile Săliștean	—50
Filip Tompa	—10
Ilie Fărcaș	—20
Ioan Filip	—10
Florea Boita	—10
Ioan Fărcaș	—10
Iacob Ilia	—10
Vasiliu Bența	—10
Simeon Boita	—20
Gligor Bonda	—10
Moisii Abrudan	—10
Ioan Fărcaș l. Iacob	—10
Nicolau Boita	—10
Stefan Ilia	—10
Irimie Calina	—05
Petru Pop	—10
Teodor Ilia	—10
Vasiliu Ilia	—10
Georgiu Filip	—10
Ioan Fărcaș schiopu	—04
Marina Fărcaș	—50
Ioan Bonda	—10
Biserica filie Valea Iarel . . .	1.—
Marcu Nap	—40
Ioan Varga	—60
Andrei Buciu	—10
Vasiliu Matie	—50
Irina Burziă	—10
Nastasia Nap	—20
Irina Corcaș	—04
Irimie Fărcaș	—30
Nicolae Nap	—05
Teodor Varga	—10
Teodor Creț	—20
Ioan Ladar	—10
Simeon Nicula	—20

Maria Fărcaș	—04
Ignat Culda	—10
Petru Culda	—04
Sofia Boș	—20
Ioan Pețan cu fiul Ioan	—40
Teodor Culda	—20
Damian Nicula	—10
Simeon Marcu	—10
Teodor Burziă	—20
Ioan Bodea	—10
Zacharie Socala	—06
Mitru Varga	—07
Chirilă Varga	—08
Vasile Varga	—10
Ioan German	—05
Ioan Culda	—10
Irina Buș	—20
Nicolae Bodaie	—20
Teodor Varga	—10 fl. 11.90
3. Din <i>Măgura</i> dela:	
Mihail Popescu	—50
Marie Mihailă jude com.	—40
Marie Vasile	—10
Popa Ștefan	—04
Marie Simeon	—20
Marie Iuonaș	—10
Marie Gerasim	—10
Marie Georgică	—10
Marie George l. Vasile	—06
Marie George l. Nasi	—10
Lupu Vasilie	—08
Marie Iuon nania	—04
Marie Macavei	—04
Bia Pavel	—48
Marie George l. Iuon	—08
Bia Simeon	—04
Crișan Gligor	—04
Crișan Iacob	—16
Birț Iuon	—08
Bia Ștefan	—12
Marie Vasilie l. Simeon	—08
Giurgiu Gligor	—08
Giurgiu Georgiu	—04
Marie Vasilica a nași	—16
Giurgiu Filip curator	—28 fl. 3.50
Suma fl. 20719.82	

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului inițiată de noi în numărul 16 al „Unirii” din 1891 au solvit: Parochia *Coșocnei* 8 fl. 30 cr. — Ioan Cinca din Piskárkos pentru parochia *Dizser* pe an. 1891 și 1892 6 fl.

Până acum a încursu de totă suma de 1,768 fl. 97 cr.

Convocare.

Despărțemintul XXXII (D. S. Martin) al Asociațiunii transilvane pentru literatura rom. și cultura poporului rom. își va ține adunarea generală în 23 Ianuarie st. n. la 10 ore a. m. în sala „Hotelului național” din D. S. Martin, la care se invită toți membrii și spriginitorii culturii românești.

Obiectele de pertractat sunt:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul comitetului despre activitatea sa dela adunarea gen. ultimă până în prezente.
3. Reconstituirea comitetului despărțemintului.
4. Eventuale disertațiuni, cari vor fi a se presenta presidiului cu 3 zile mai înainte.
5. Propuneri.

Dicio Săn-Martin 8 Ianuarie 1895.

Pentru comitetul despărțemintului:

Vasile Zehan Iacob P. Macavei
director. actuar.

Mai nou.

Maiestatea Sa a încredințat pe br. *Bánffy Desső* cu formarea noului cabinet. *Bánffy* a conferit multă vreme cu *Wekerle*.

Noutăți.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Spre scopul procurării unei campane la biserica din Isgariu au contribuit Escelența Sa Victor Mihályi 10 fl., Spect. D. Octaviu Vancea notar cercual în Vermeș 50 fl., M. Perian canonic, G. Morariu paroch, Müller János span dominal în Jidovin și G. Brata câte 10 fl., Treia Jebelean 7 fl., I. Vulcan protop. în Vermeș, I. Parneș drd în Iersig, I. Ioanescu, El. Ioanescu, I. Putnic, Tr. Marcu, P. Tuca și Tr. Cireșan câte 5 fl., Samf. Cimponeriu și Dam. Marcu câte 4 fl., Ign. Bica 2 fl. 50 cr., Șt. Moldovan preposit, Dr. I. Maior medic, C. Bredicean adv., V. Jurca ofțer în Lugos, I. Papp de M. Csüged farm. în Rittberg, societatea măsurilor din Bogșa, I. Juta, Tr. Tuca, P. Cimponeriu, I. Cimponeriu, Mița Pădurean, Tr. Talpeș, Șt. Groza, D. Nedelcu, Paun Ursulescu și Parcaici Dușan câte 2 fl., Tr. Cimponeriu 1 fl. 50 cr., F. Rezeid adv. în Lugos, Tamásy Bálint, Paun Negrea, Dékán Pál, Szűcs Pál și N. N. câte 1 fl., Iaolaltă 197 fl. Poporului Trăilă Marcu a mai dăruit un prapor de 25 fl. și un luster de 12 fl. Spect. Domn Iuliu Papp de M. Csüged a donat două icone mari frumoase de 10 fl., era poporâna Constandana Crăciunel un stichar de 3 fl.

Biserica catolică din Anglia. Biserica catolică în Anglia a dobândit recunoșterea statului în 1821, ér în 1850 a primit ierarhie ordinară. De atunci a făcut cuceriri fără semăn în evul nou. În 1840 au fost în Anglia 610,000 de catolici cu 551 preoți, 457 biserici și 19 mănăstiri, ér în 1893 au fost cu mult mai bine de 2 milioane cu 1 mitropolit, 14 episcopi, 2588 preoți, 1387 biserici, 195 mănăstiri de călugări și 400 de mănăstiri de călugărițe. Crescerea acesta s'a întimplat mare parte prin conversiuni dintre Anglicani. Între convertiți au fost la 500 de preoți anglicani, 7 prinți, 33 lordi, 82 deputați, 145 ofțeri, mai bine de 1000 de nobili, 250 advocați și juđi, 48 medici, 12 oficiali ministeriali. Conversiunile numai din clasa inteligentă se urcă în fiece care an până la 1000.

Serată literară în Blăș. Sâmbătă în presara Anului nou va avé loc a treia serată literară aranjată de Reuniunea femeilor române din Blăș. Disertațiunea o va ține dăora Melania Brendușan. După aceea va declama dna Otilia Mureșan, și va cânta câteva piese cunoscutul nostru baritonist Traian Mureșan. Serata se va ține în localitățile casinei române din loc. Inceputul la orele 8 sara. Prețul de intrare e același ca și la celea de mai înainte.

Balul Reuniunii femeilor din Blăș. Reuniunea femeilor române din Blăș aranjază balul său în 19 Ianuarie 1895 st. n. în sala dela „Hotel Univers”. Inceputul la 8 ore sara. Venitul curat este destinat în favorul reuniunii. Bilete de intrare 1 fl. 50 cr. de personă și 3 fl. de familie.

Serbarea milenului să se amâne. Asta va să o esopereze reuniunea artiștilor magiari. Ea provocă toate institutiile culturale din Ungaria, să compună împreună un memorandum și să-l înainteze guvernului țării rugându-l, ca serbarea milenului să se mai amâne cu doi ani. Ca motiv al amânării se pretextează aceea, că anul, în care au intrat Unguria în țara acesta, nu se poate satori precis din documentele istorice, și că până în anul 1896 nu se pot face toate pregătirile serbării. Adevăratul motiv este înse lipsa interesului și insuficienței necesare pentru asigurarea reușitei acestei serbări. Ministrul Lukács înse la svonul acelei mișcări pentru amânarea serbării a declarat, că serbarea se va ține la tot cazul în an. 1896.

Cas de mörte. *Georgiu Ohașan* adm. parochial în Săn-Benedic tractul protopopes al Biel a reposat în 26 Decembrie 1894 în anul al 33-lea al vieții și l al preoției sale.
În veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardélü.

D.

Forurile protopopesci.

(Continuare.)

7. Despre forurile protopopesci istoriculü Petru Maforü se exprimă astfel:

„Protopopii au și aceea putere, ca pre preoții cei ce vorü greși să-i canonescă, precum și vedemü din celü preavechiü și necurmatü obiceiü până astăzi, cum protopopii nostri — dacă se află vre-unü preotü sau ori ce slugitoriü bisericescä în vre-o vind, sau de vorü avé doi între sine pârd, au pentru că au injuratü unulü pe altulü, au pentru că a pășitü unulü în poporulü și drepturile altuia, ori dörä vorü avé price pentru ceva moșie bisericescä ipr. — judecă cu săb-
rulü s'ä, facü otäritü și pedepsescü ori cu oprire dela slujba cea preofescä după canöne, ori cu glöbä de bani după obiceiulü därit, ori uneori și cu arestü și închisöre, nefäcendü nimicü scire archiereului s'ä nici mai-nainte de pedepsire, nici după pedepsire fără dacă după otärtrea protopopescä nu va fi vre-o parte dintre pärti indestulatä cu aceea otärtire socotindü că dörä nu este dréptä. atunci partea aceea pöte pune pre cum se dice apelațiune și a muta legea la scaunulü archiereescü; și atunci este datoriu protopopulü cu säborulü s'ä a nu închide nimenui calea și cursulü legilorü, ci a-i da afarä otärtrea, pre lângä obicnuita taxä, cu töte cele ce se finü de pricea aceea, ca ambe pärtile, de este cauza între doi, mergendü să le ducä la scaunulü archiereescü. 1)

Mai la vale sustine Petru Maforü, că puterea protopopilorä de a judeca este ordinaria și nu delegatä cu cuvintele:

„Dintru aceste lumnatü se vede, că protopopulü este judecätoriü adeveratü, și cum se dice ordinariü, ärä nu cum se dice delegatü, și judecata protopopulü este de sine și osebitä de-a archiereului. Că macarü că puteret äcëta din firea sa este episcopescä și protopopilorü numai împrumutatä, totuși îndelungatulü obiceiü o a făcutü de nepomenitä vreme, cum se dice: ordinaria.“

Și mai la vale apoi se tânguesce, că episcopulü Bobü la 1793 ar fi datü voruncä, „că protopopii dreptü sä äibä putere a judeca și sä judece pre preoți pentru vinele lorü, darä apoi pentru otärtirea pedepsei și a canonului sä trimitä cauza la Sfintia sa.“

Totü cam aceste le repetesce și în istoria bisericescä, unde mai aduce și unü casü, cândü forulü protopopescü a lipsitü pre unü preotü pentru beție. 2)

Precum se pöte vedé din cele citate, Petru Maforü lărgesce puterea forurilor protopopesci încätü numai în privința gradului este deosebire între forulü protopopescü și celü archiereescü, deörece celü de întâü este forü de instanța întâä, ärä celalaltü de instanța a döua.

8. Puterea penalä a forurilor protopopesci se mai amintesce în punctü 4 alü säborului mare dela 1725, care impune protopopilorü sä pedepsescä pre preoții cari sudue și umblä la crișmä; 3) mai departe în punctü 7 și 8 alü säborului mare dela 1728, 4) în cari se impune protopopilorü, sä pedepsescä pre preoții ordinați de episcopi străini și pre cei ce comitü crime, și în urma în celü dela 1732 punctü 12 5) prin care se dä protopopilorü putere de a pedepsi cu 12 fl. pre preoții, cari nu celebrözä s. Liturgie.

* * *

Urmele istorice despre modulü constitulrii forurilor protopopesci în Ardélü. Protopopii romänesci din Ardélü în cauzele contențiöse, penali și de căsätorie de comunü nu judecäu singuri, ci laolaltä cu alți preoți din tractulü lorü ca asessori, cari în urmele istorice, ce le avemä despre ei pörtä diverse numiri. Astfel se numescü jurafi, bëtränü, regiuși, ärä ședințele lorü se numescü: säboru.

1. Cea mai veche urmă despre asessorii forurilor protopopesci în Ardélü o amü aflatü în o dalteria sau decretü dela 4 Decembrie 1628, prin care mitropolitulü Belgradului Genadie întäresce pre protopopulü Ianos din Hunedöra.

În dalteria äcëta se cetescü urmätöarele:

„Dereptü aceea și voi preoților și cu totü clericulü bisericeilorä sä aveți asculta de töte de ce va da protopopulü înväturä, pentrucä

am datü putere, cum unde va fi lege împreunä c'u jurații sä pötä despärți și birșagulü cu dereptate.“ 1)

Jurații amintiți în dalteria äcëta suntü preoții asessori, cu cari împreunä protopopulü a căpätatü putere a aduce sentință în cauze sau procese penali și de căsätorie, căci cuvintele: „unde va fi lege“ însemnezä: unde va fi procesü.

2. Altä urmă despre asessorii forurilor protopopesci aflämü în canonulü 19 alü sinodului de unire dela 1700, în care asessorii se numescü bëtränü pöte și pentru aceea, că de comunü se alegeäu preoții mai bëtränü din tractü. Cuvintele canonului suntü urmätöarele:

„Cari protopopi vorü face säborü de eparchie, și care popä nu va veni la säborü, protopopulü cu cei doi bëtränü și cu säborulü sä-i birșuguescä 6 florinți, fără numai cândü s'ar întâmpla sä fie betegü.“ 2)

Totü despre acești doi bëtränü, cari nu potü fi decätü asessori ai scaunului protopopescü vorbesce și canonulü 1 alü sinodului äcëstia, cândü cu privire la preoții, cari n'ar voi sä dea protopopulü cheltuala de „döue duce“ spre a merge la säborulü mare în Belgradü, dispune:

„Ärä care n'ar da, protopopulü împreunä cu acei doi bëtränü sä-lü tragü.“ 3)

Ba totü din canonulü äcësta se vede, că cei doi preoți bëtränü luäu pöte parte laolaltä cu protopopulü la säborulü mare, pöte ca reprezentanți stabili ai clerului tractualü, căci tot în canonulü äcësta la începutü se cetescü urmätöarele:

„Cândü va rindui Vlädica și cu titorü, cari vorü fi jurași lângä Vlädica și de säborü de toți protopopii țerü, atunci totü protopopulü cu doi preoți bëtränü sä se afle la ziua cea numitä a säborului.“

Ärä cumcă numirea de bëtränü este sinonima cu numirea de juratü, se vede din unü protocolü oficiosü alü episcopului Rednicü, în care la pg. 86 se amintesce unü öre care popä Sandru din Scoreiü, care se numesce „senex juratus“.

3. În actele säborului mare dela 1742 (inutü sub episcopulü Clain încă aflämü urmă despre asessorii scaunului protopopescü. Säborulü äcësta în ziua a döua după ce a gätatü și resolutü cauzele administrative, s'a ocupatü și cu justitia bisericescä, și mai întâü a luatü la pertractare cauza litigiösä dintre „Popa Iacobü din Potsiaga și protopopulü Avramü dela Bistra“ venitä dela forulü protopopescü în apelațiune la säborulü mare.

Ca motivü alü deliberatului adusü de sinodü în cauza äcësta se cetescü urmätöarele:

„Împotriva sorocelü escipälü, că l'ar fi sorocitü în tîrgü, împotriva legilorü țeret, și n'ar fi regiuși amëndoi iscaliți.“ 4)

Ärä în deliberatü se cetescü urmätöarele:

„De vreme ce cinstitulü protopopü Avramü este omü nemeșü și cu residențiä, nu s'a cädutü sä-lü sorocescä în tîrgü, ce de äcesä, și fără de aceea numai unü regiușü a fostü iscalitü. . .“

Din cele citate se vede, că cauza äcësta a fostü sä se pertracteze în unü forü protopopescü. Protopopulü Avramü dela Bistra a fostü și citatü sä se presente înaintea acelu forü. S'au comisü inse cu ocasiunea citațiunii döue greșeli. Anume citațiunea n'a fostü subscrisä decätü de unü regiușü și nu de amëndoi, și a döua, citațiunea fu admanuatä incului în tîrgü. Din motivulü äcësta cauza fu remisä äräși la forulü protopopescü.

Acești doi regiuși, de cari se face amintire în deliberatü și în motivarea lui, nu potü fi decätü asessorii forului protopopescü.

4. Între documentele vechi asessorii forului protopopescü sub numele de juratü se mai amintescü și în o margine a sinodului äcëstia (inutü la 1742 sub episcopulü Clain, unde se spune, că cine a absentatü dela sinodü. Între absenți se dice a fi fostü protopopulü Tartia, inse cu cuvintele urmätöare:

„Pentru Tartia a fostü juratulü.“ 5) Juratulü äcësta nu pöte decätü unulü din asessorii forului protopopescü, după ce este evidentü din documentulü adusü în punctulü 1, că asessorii forului protopopescü se numiau jurași.

Din împrejurarea, că în casulü äcësta unü asessorü alü fo-

1) Protopopadichia § 20.

2) Petru Maforü »Istoria bisericei Romänilorü« pag. 323.

3) Petru Maforü »Ist. bis. Romänilorü« pag. 370.

4) Totü acolo pag. 95.

5) Totü acolo pag. 392.

1) Veți dalteria mitropolitului Genadie în Acte și Fragmente de T. Ci-pariü pag. 253 și un.

2) Petru Maforü »Istoria bisericei Romänilorü« pag. 357.

3) Totü acolo pag. 355.

4) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanü tem. I. pag. 151.

5) Totü acolo pag. 146.

rului protopopescu a luat parte la sinodul in locul protopopului, se vede, ca pe acele timpuri asessorii forurilor protopopesce puteau suplini pe protopopul in saborul mare constatatoriu numai din protopopi.

5. Totu cu numele de jurați se mai amintesc asessorii forului protopopescu și in o relațiune din 10 Octombrie 1747 alui Vasiliu Barany protopopulă Făgărașului.

In relațiunea acesta spune protopopulă Barany, cum a venit la Blașu la saborul mare conchematu de Nicolaș protopopulă dela Ballomiră, cum s'a înțelesu cu juratulă s'eu și apoi s'a reintorsu înderăptu. ¹⁾

Din notița acesta se vede, că jurații in cătu erau asessori ai forului protopopescu se îndatina a lua parte și la saborul mare ca reprezentanți ai clerului tractuală, chiaru așa precum se vede și din canonul 1 alu saborului mare dela 1700 amintitu in punctul 2, in care asessorii se numescu bătrani.

6. In unu protocolu oficiosu de pre timpurile episcopului Rednicu se amintesc asessorii forului protopopescu in mai multe locuri cu numele de jurați. Așa la pag. 53 se amintescu popa Avramu din Betleanu ca „synodi partialis juratus“, asemene la pag. 54 se amintescu totu cu acesta numire Popa Ionascu.

* * *

Corrolariu. Din urmele istorice espuse până aci in cestiunea forurilor protopopesce putemu constata următoarele:

1. Dinainte de perioda calvină nu avemu nici unu datu istoricu, din care să se vadă, că forurile protopopesce in biserica din Ardélă ar fi esistatu și pe acele timpuri, de-orece cea mai veche urmă despre ele este dela anulă 1628.

2. Forurile protopopesce aveau jurisdicțiune in cauzele contentiōse, sau cându era certă între doi inși pentru unu dreptu ore care, cum se vede din cauzele pertractate in sinodulă din 1742, aveau mai departe jurisdicțiune penală, cum se vede din dalteria Mitropolitulu Genadie dată protopopulu János dela Huniadoră, și in urmă aveau jurisdicțiune in cauzele de căsătorie, încatu puteau aduce sentința de divorțu, precum între altele se vede totu din dalteria acesta și și din condițiunea a XIV pusă de principii calvinesci mitropoliților romănesci din Ardélă.

3. Forulă protopopescu consta din protopopulă și din asessorii luați din numărul preoților tractuali prin alegere din partea preoțimii tractuali in saborulă micu. ²⁾ Numărulă asessoriloră nu

se pōte constata cu securitate. Din canonulă 1 și 19 alu sinodulu dela 1700 și din sinodulu dela 1742 se vede că erau doi asessori.

4. Celu puținu din urmele, ce le avemu despre forurile protopopesce din timpulă de după s. unire, se vede invederatū, că forurile protopopesce nu erau obligate din oficiu a trimite tōte sentințele la forulă archierescū spre aprobare, ci numai pe cele mai de momentu. Cele de momentu mai puținu le puteau esecuta forurile protopopesce fără a le mai trimite spre suprarevisiune la scaunulă archierescū. Causa lucrulu acestuia, precum se vede din sinodulă dela 1742 a fostu, că scaunulă archierescū să nu fie prea îngreunatu, dacă tōte sentințele foruriloră protopopesce i-se voru supune spre censurare.

Datina acesta altcum se observă până in ziua de astăzi, căci sentințele foruriloră protopopesce in cauzele de căsătorie, încatu acele nu atingū legătura căsătoriei, ci pronunță numai despărțirea de pată și masă, nu se trimitu la scaunulă archierescū spre suprarevisiune. ³⁾

5. In cauzele penale protopopulă constituiea unu acuatoriu, sau procurorū sau fiscū celu puținu dela sinodulă din 1742 încōce.

6. Înainte de s. unire se vede, că se întâmplău nu puține abuzuri in forurile protopopesce mai cu samă cu despărțirile de căsătorie. După s. unire se vede o tendință de a cassa abuzurile aceste prin o supraveghiare a foruriloră protopopesce de către scaunulă archierescū. ²⁾ Ba pe timpurile episcopulu Bobu se vede, că forurile protopopesce abusaū și cu cauzele penale ale preoților dictându pōte pedepse prea grele in unele casuri, in altele prea ușore, căci numai așa are înțelesu dispozițiunea episcopulu Bobu amintitu de Petru Maiorū, prin carea pre viitoriu dictarea pedepsei și-o a rezervatū șieși.

7. In unele casuri forulă protopopescu consta numai din protopopulă, cum se vede din punctulă 8 alu saborulu mare dela 1728, care dispune, că protopopulă să pedepsescă cu ocasiunea visitațiunii canonice. In alte casuri consta din protopopulă și asessorii, cum se vede din dalteria Mitropolitulu Genadie, era in altele din protopopulă și întregū saborulă micu, cum se vede din punctulă 6 alu socotințelorū țilei a două a saborulu mare dela 1742.

(Va urma.)

¹⁾ Dr. Ioanū Rațu „Prelecțiuni teologice despre matrimoniū“. Blașu 1875. pg. 89.

²⁾ Veđi mai susu punctulă 3 și 6 din urmele generali despre forurile protopopesce.

Luordes înaintea forului științei.

De prof. Dr. I. Ackert.

I.

E caracteristicul adevărulu, că el trece și prin examenul cel mai sever. Pe când erōrea suferă cel mult un examen superficial, pe atunci adevărul n'are să se témă nici de cercetarea cea mai amănunțită. Cu cât îl combat omeni mai tare, că atât mai energie își apără el pozițiua. Cu cât îl cercetază omeni mai cu temeiu, cu atât iese mai bine prețul lui la ivelă. Și cu cât sunt mai mulți și mai iscusiți inimicii lui, cu atât mai departe îi merge vestea și cu atât mai strălucit îi este învingerea.

Pe sama acestei esperințe subministră o dovadă nouă acele evenimente, cari s'au urmat in Lourdes dela 1858 încōce. Afară de papat nu este in timpul nostru instituție, care să fie fost combătută atâta, să fie fost esaminată așa de sever și să se fie dovedit așa de limpede ca minunile din Lourdes.

Peregrinajul național francez, care ca in fiesce care an s'a întâmplat și in 1894 in luna lui August și a avut un demers foarte strălucit, ne oferă prilejul de a vorbi mai pu de-amănuntul despre evenimentele acelea, pe cari credința le-a salutată cu atâta bucurie, și pentru cari necredința s'a aprins de mânie așa de mare.

Șciut este, că necredința in lupta sa împotriva „superstiției“, — adică împotriva creștinismulu, — chēmă nefacetat „știința“ intru ajutoriu ca pe patrōnă. La evenimentele din Lourdes necredința încă a nutrit convingerea cea mai hotărîtă, că preamărita știință va arunca lumină asupra acestor „minuni“. Inse chiar știința, dela ajutoriu căreia ateismul aștepta nimicirea „superstiției“, chiar știința acesta, care la liber-cugetătorii are parte de o tractare așa de infamă, chiar ea le-a gătit lor in Lourdes atâtea desastre rușinătoare.

Poporul credincios a fost martorul visiunilor și extaselor păstorii din Bartrés și credea intru adevărătatea aparițiunilor. Atunci contrariu ordinii supranaturale chemară in-tr'ajutoriu știința, carea avea să le subministre dovada, că visiunile dela peștera din Lourdes au fost productul unor stări cataleptice. Și chiar știința a fost aceea, carea prin gura reprezentanților s'ei, mai ales prin a lui Dr. Dozous și Dr. Vergez, a declarat, că starea visionarei din Lourdes e deplin normală, și, — cei doi doctorii luși-și la început încă nu credeau intr'un demers supranatural, — ad dovedit de neîntemeiate obiecțiunile in mare parte foarte ușurate ale contrariilor, cari cercau, să esplice extasele prin înșelăciune, nebunie, catalepsie, halucinații.

Originea minunată din 25 Februaru 1858 a isvorulu a fost așa de eclatantă, căt acei jurnaliști, cari in profunditatea lor științifică declaraseră cu pripire apa aceea de „apă de plōe, care s'a adunat din întâmplare dedesubtul peșterii“, după câteva ore au ajuns, să fie de ris. ¹⁾

Când cele dintăiu vindecări minunate provocară însufățirea mulțimii, — Bouriette prin spălarea cu apa noului isvor a fost vindecată fără de veste de albēta de ochi numită amaurosă, moribundul Justin, afundându-se in apa peșterii cea rece ca ghēta, s'a făcut îndată sănătos și voios, și altele, — atunci era știința a fost aceea, care avea să scōtă din perplexitate pe liber-cugetătorii inimicii ai minunilor. „Aceea e o apă,“ diceau ei, „in care sunt materii mineralice cu cuprins extraordinar de eficace, și așa vindecările declarate de minuni pot să se esplice pe cale de tot naturală.“ Dar știința prin gura unuia dintre corifeii s'ei (profesorul Filhol in Toulouse) după facerea unei cercetări chimice le-a dat de scire rezultatul: „Apa peșterii din Lourdes nu cuprinde nici un fel de materie vindecătoare și nu se deosebesce intru nimica de apa comună de

¹⁾ O măsurare făcută mai apoi a rezultat 5100 litre de apă isvorită in fiesce care oră din peșteră.

beut." Așa a dat raționaliștilor lovitura cea mai rea știința, pe care o chemaseră într'ajutoriu: după ce ei, — încredându-se în presupusa putere vindecătoare extraordinară a presupuselor materii mineralice, — au conces vindecările ca fapte, acum au trebuit să concedă, că ele din cauze naturale nu pot să se esplice.

Când necredința s'a vădit în acest chip părăsită de știință, a cercat scăpare la alt mijloc, care de multe ori s'a adeverit de conducătorii la scop: la aplicarea forței brutale. Resultatul e cunoscut.

Dar Lourdes pe lângă tot triumful său n'a renunțat nici odată la ajutorul științei.

Patru ani întregi au trecut, mai înainte de ce s'a încheiat pertractarea asupra acelor vindecări prime minunate. În comisia de cercetare au fost aleși medici distinși prin erudițiune și caracter, și singuraticile casuri au fost examinate cu grija cea mai mare din punctul de vedere al științei. Dintre 144 de vindecări, cari s'au întâmplat, 30 au fost examinate în acest chip, și comisiunea le-a declarat de atare vindecări, cari „din cauze naturale nici de cum nu pot să se esplice”. Pe temeiul acestei sentințe a putut risca Artus 15,000 frs ca premiu pe sama celui ce va pute să dovedească, că macar și numai una din vindecările acestea examinate ar fi neadeverată ori ar pute să se esplice pe cale naturală. Ca for de arbitrii în afacerea acésta li-s'a designat un for de știință în sensul cel mai eminent: el avea să se compună din membri de ai științei medicale și de ai academiei de științe din Paris.

Poporului credincios lucrul i-se părea a înainta prea încet. El nu putea să cuprindă, cum se putea să se găsească a fi de lipsă, ca fapte adeverite prin atâtea mărturii să se mai supună unei cercetări științifice, care să țină mulți ani. Dară chiar în interesul credinței trebuie să se salute cu bucurie

amestecul acesta al științei: „Lor spre mărturie.” Chiar cercetarea acésta științifică și făcută din temeiul a fost, carea a mijlocit minunilor din Lourdes respect în apropiere și în depărtări chiar și înaintea celor ce erau de tot necredincioși.

Așa însoțesc știința minunile din Lourdes paș de paș. Fără de a băga în samă entuziasmul mulțimii, cercetază ea întâmplările în totă liniștea. Cu cât sunt pașii ei mai înceți, cu atâtea sunt rezultatele ei mai îmbucurătoare pentru credință și mai rușinătoare pentru necredință.

O dovadă despre aceea, cât de puțin se renunță în Lourdes la judecata științei, este acel Bureau des constatations, care și-a câștigat deja renume în lumea întreagă prin renumele medicilor cercetători, prin numărul lor, care crește în fiesce care au, pe cum și prin casurile cele multe și extraordinare, cari se cercetază în bureaul acela, și nu în măsura cea mai mică și prin examinarea severă, căreia i-se supun cei vindecați.

Ori căru medic și savant necredincios, care pretextează, că rezultatele științei nu pot să se unescă cu credința în supra-natural, i-se poate îndrepta fără temă provocarea: Călătorește la Lourdes și cercetază însuși. Acolo în August pe timpul peregrinajului național vei găsi în amintitul bureau adunate celebrități medicale de rangul prim, cari cercetază în chipul cel mai amănunțit pe bolnavii cei ce susțin a fi fost vindecați acolo, așa cât chiar și cel mai mare sceptic se vede nevoit a se declara de îndestulit cu rezultatele lor.

Acest bureau este locul, în care vom să introducem pe cetitorii nostri. Din observațiile, cari le vom face aci, poate să aște oricine, cât de puțin îndreptățită este temerea unui conflict între credință și între știință.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Vatra” nrul 24 a apărut cu următorul sumar: *O familie domnească în ai*, de Neculai Iorga; *Imnul adorării*, poezie de George Murnu; *Mara* de Ion Slaviț; *Prietenii*, novelă de A. L. Keilland, traduce de Em. Florescu; *Crăciunul*, poezie de Stone; *Abecedarul la judecata din urud*, ducere după Saphir de T. P.; *Tipuri Capitală* de Spiru S. Hasnaș; *Fel de fel* **; *La mără* de T. Conta; *Tabla de teri* pe anul I. Ilustrațiile: Ștefan Voeviu și Petru Rareș. Christos pe munte Maslinilor. Madona. Glume din carne. Pe bălțile pontine lângă Roma. Crăciun Prietenii bunii. La mără.

La tipografia seminarială se află de vânzare:

Ocolohulă celă mică edit. III. Blași 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcăi de pânză cu 95 cr. v. a. Legat împreună cu *Pentecostariul* costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Euchologiu

edițiunea a doua, revădită după originalul grecesc și îndreptată în mod însemnat. Formată 8° mare pe 552 pagini, pe hârtie velină, tipariu frumos în negru și roșu. — Prețul nelegat fl. 2.80, érá legat în piele tare fl. 3.80.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la oaltă 1 fl. 50 cr.

Decretele Conciliului, provincialu primu edițiunea a II-a broș. 80 cr.

Decretele Conciliului provincialu altu dollea, edițiunea a II-a broș. 65 cr.

Liturgierul, crudo 2 fl. 20cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Istoria universală biserică de Dr. A. Grama. Blași 1881 broș. 3 fl.

Editoru și redactoru răspundătoru:

Dr. Victor Szmigelski.

Ca deosebită stimă cueză a încunoscință pre
Veneratulă Cleru greco-catolicu,

că precum și până acum iaș asupra-mi gătirea de
iconostase, amvone, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelor,
în ce privesce lucrul de măsari și de sculptori, de colorare
respective de marmorisare și de provedere cu icoane sante,
dimpreună cu aşezarea acelor obiecte în fața locului,
precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proscote colorate servescă cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile
greco-catolice au câștigat recunoscere deosebită,
și tôte mă îndreptățescă la sperarea, că
Veneratulă Cleru mă va împărtăși ocașional-
minte de prețuită-î încredere. Silința mea
să va îndreptă totu-deauna într'acolo, că și
de aci înainte se merită renumele celu bunu,
care mi-lam câștigat până acum.

Prin tarifulă de zone dispărândă departările, prin acésta
capacitatea de concurență mi-sa mărită.

Rogându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

auritoru și fabric. de recuis. biseric.

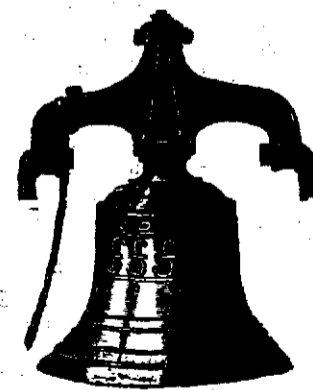
(6) 48—52

Turnătoră de clopote și de metale a lui
ANTONIU NOVOTNY

(2) 26—26

în
Timișoara-Fabrică

se recomandă spre pregătirea clopotelor noue, precum la
preturnarea clopotelor stricate, mai departe spre facerea
de clopoțiri întregi armonioșe,
pe lângă garanță pe mai mulți
ani, în fiesce care mărime pro-
vedute cu ajustări de feră bătută
construite spre a întorce
clopotele cu ușurință în ori ce
parte, îndată ce sunt bătute
de o lature, prin ceea ce sunt
mântuite de a se strica.

Cu deosebire recomandă de
elă inventatele și de mai multe
ori premiatale

Clopote patentate găurite,

cari au ună tonă mai intensivă,
mai limpede, mai plăcută și cu vibrare mai voluminoșă
decăt clopotele turnate după sistemul vechiu, cătu unu
clopotu patentatu de 300 kg. este egal în tonu cu
unulu de 400 kg. turnat după sistemul vechiu.

Mai departe se recomandă spre facerea de scaune
de fieru bătutu de sine stătătoare, spre preadjustarea
clopotelora betrane cu corone de feră bătutu ca și spre
turnare de clopote pentru orologe și de tóce din metalu.
Clopote în greutate de 300 kg. și mai josă se află tot-
deuna în magazinu.

Prețourente ilustrate se trimită gratis și franco.